

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖSZÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Fontos támogatásokról tárgyalt Lázár János a Mazsihisz vezetőivel

Magyarország kormánya támogatja a magyar zsidó közösségek hitéleti, karitatív és kulturális terének fejlesztését. Orbán Viktor miniszterelnök megbízásából a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének (Mazsihisz) vezetőivel tárgyalt az építési és közlekedési miniszterrel.

Az egyeztetésen Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke és Lázár János tárcavezető áttekintették a zsidó hitközségeket tömörítő szövetség részben állami támogatásból megvalósuló fejlesztéseit.

A kormány támogatja azokat a beruházásokat, illetve azoknak a fejlesztéseknek az előkészítését, amelyek segítik a hazai zsidóság hitéletének fejlődését, valamint az Európában egyedülálló karitatív és kulturális missziót.

A megbeszélésen döntés született arról, hogy a kormány 2,8 milliárd forinttal támogatja Közép-Európa egyetlen zsidó kórháza, a Mazsihisz Szeretetkórház felújításának befejezését.

Fennállásának 150. évfordulójára megújulhat az Országos Rabbiképző

Fotó: Ritter Doron

– Zsidó Egyetem (OR-ZSE). A kormány 635 millió forintot szán az OR-ZSE felújításának tervezésére, amelynek részeként a tanzsinagóga, a könyvtár, valamint az oktatási és kulturális terek is megújulhatnak majd.

A találkozón a Mazsihisznek ott-hont adó Budapesti Zsidó Hitközség Síp utcában található székházának felújításáról is tárgyaltak. Magyarország kormánya támogatja a magyar zsidóság legnagyobb vallási szervezete épületegyüttesének felújítását.

Hitközségi Hírek

Nagykőrösi ablakok

A Kol nadré ima megkezdése előtt adták át a nagykőrösi zsinagóga újonnan elkészült földszinti ablakait a közösségnak.

A zsúfolásig megtelt padok előtt dr. Feldmájer Péter elől járó hangsúlyozta, hogy a százéves ablakok cseréje nem túrt halasztást. Az első fázisban az északi és a déli ablakcsoport készült el a Nádas-féle hagyatékból, a földszinti hat ablak mostani cseréjét pedig a Mazsihisz felújítási alapjából kapott támogatás tette lehetővé.

Elmondta, hogy az ablakok túlnyomó többségét vandálok az elmúlt évtizedekben betörték, és akkor a javítás csak köznapi üvegekkel volt lehetséges, de most végre visszanyerték eredeti színüket, sőt, a szakemberek a tönkrement kereteket is műemléki finomsággal rekonstruálták.

Az irattári adatokból nem derül ki, hogy az egyes ablakokhoz kik nyújtottak konkrét adományokat, ugyanakkor azokat a személyeket feljegyezték, akit különböző adományokat adtak a nyílászárokhoz. Az ő nevüket most fel tüntették az ablakon, továbbá azokét is, akik a holokausztot követően sokat tettek a zsinagógáért.

Dr. Feldmájer Péter arról is tájékoztatott, hogy reményeik szerint 2025-ben a templom százéves évfordulójára a maradék hat emeleti nyílászárót is ki tudják cserélni, és akkor nemcsak régi szépségükben ragyognak az ablakok, hanem egyúttal a zsinagógai tér hőszigetelése is teljessé válik.

Az elől járó végezetül arra kérte a jelenlévőket, hogy kívánjanak minden jót az imádságok házának. A felszólításra valamennyi résztvevő Mázel tov! kiáltással felelt.

Megkésett nekrológ

85 éves korában elhunyt Kozma Imre katolikus pap, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat alapító elnöke, a Betegápoló Irgalmásrend korábbi magyarországi vezetője.

Ennyit a száraz ténykről, illetve még annyit, hogy méltán kapta meg a számtalan kitüntetést, elismerést.

S hogy miért az Új Élet-beli nekrológ? Mindazért, amit a zsidóságért tett.

A rendszerváltás környékén, amikor az ilyen-olyan köszölgáltatások már vagy még nem működtek, Fixler Hermannak, az ortodoxia elnökének kérésére a peszachi macesz- és fűszerszállítmányt a lovagrend teherautói szállították Kárpátaljára, biztosítva ezzel az akkor még nagy létszámu ottani zsidóság ünnepi szükségeit.

Bóka János EU-miniszter: A zsidó örökség nélküli Európa nem lesz többé Európa

Az Európai Tanács (ET) elfogadta a zsidó élet támogatásáról és az antiszemizmus elleni küzdelemről szóló nyilatkozatot, amelynek különös jelentőséget ad, hogy a dokumentumot az Európai Unió (EU) magyar elnöksége alatt hozták tető alá. Az ezt ünneplő brüsszeli rendezvényen az Európai Zsidó Kong-

másul, hogy az Izraellel kapcsolatos antiszemizmus erősödését, amely egyre inkább érinti az európai zsidóságot, az EU tagállamai nyilatkozatban ismerték el. Az Európai Zsidó Kongresszus minden igyekezett erre rávilágítani és megjegyezte, hogy ez napjainkban az antiszemizmus legalterjedtebb

az antiszemizmus elleni küzdelemről szóló nyilatkozat előtti az antiszemizmus riasztóan magas szintjét az EU-ban, és rávilágít, hogy az EU egyértelműen kiáll az antiszemizmus, a rasszizmus, a gyűlölet és a diszkrimináció minden formájá ellen.

A nyilatkozat felszólítja az EU

Forrás: Bóka János/Facebook

formája, és hálásak vagyunk, hogy végre a legmagasabb szinten is figyelembe vették ezt a kérdést – szögezte le az EJC alelnöke.

Bóka János köszöntőjében kiemelte: az antiszemizmus elleni küzdelem „egész Európa ügye, hiszen a zsidó örökség nélküli Európa nem lesz többé Európa”. Kijelentette, hogy a nyilatkozat elfogadása „az EU számára a helyes lépés volt, hogy fellépjön a gonoszság és a gyűlölet ellen”, és hangsúlyozta, hogy az európai zsidók számítanak a magyar kormányra az antiszemizmus elleni fellépésben, valamint hagyományaik és kultúrájuk ápolásában.

A zsidó élet előmozdításáról és

szorgalmazza.

9 770 133 350 099 2 4 0 2 1

Kaddis Pécssett és Budapesten

A Pannon Filharmonikusok megemlékezése a holokauszt 80. évfordulóján

2024. november 28-án Pécssett a Kodály Központban, 29-én Budapesten a Müpában *Kaddis* címmel ad hangversenyt a Pannon Filharmonikusok Kesselyák Gergely vezető karmester vezényletével. Az országos megemlékezések sorába csatlakozó együttes a Kodály Központban a koncertet megelőzően a pécsi zsidóságról is megemlékezik, és napjainkban is érvényes, nemzetközi kontextust teremt azzal, hogy az amszterdami Anne Frank Ház vándorkiállítását mutatja be.

A kiállítást **Ronald Leopold**, az Anne Frank Alapítvány igazgatója nyitja meg, majd a Pécsről elhurcolt zsidóság máig érezhető hiányáról **dr. Schweitzer Gábor** egyetemi tanárt előadást. A hangverseny napján a zenekar kezdeményezésére Mangold Rezső pécsi muzsikusnak és családjának botlatókövét helyezik el az elhurcolt család utolsó lakhelye előtti járdában.

A családokat, így a közösségeket is érintő közös traumáink generációkon átívelő hatása elkerülhetetlen. Az örökölt egyéni sorsok a kollektív veszteségekben is összefonónak. A holokauszt 80 éves évfordulóján a Pannon Filharmonikusok a zene emlékezetőrző és érzelmioldó hatását hívja segítségül egy-egy nagy horderejű mű előadásával. A koncertet kísérő programok rámutatnak a holokausztot elszenvendők, elkövetők és elhallgatók közös tragediájára, mely az azóta megszületett negyedik generáció életére is hatással van. A koncerten Penderecki

recki europai és Bernstein tengerentúli *Kaddisa* keretezi az Amerikában élő, de a Monarchia zenei gyökeréit hordozó Korngold Pészahi zsoltárát.

A hangverseny középpontjában Leonard Bernstein monumentális, 150 fős apparátust igénylő *III. Kaddis* szimfóniája áll. A kádis egy ósrégi zsidó gyászimá, melyet az elhunyt szeretteinkért mondunk a gyász idején. Bár gyászimárol van szó, az ima szövege az Örökkévaló nagyságát, mindenhatóságát és könyörületeggét fejezi ki költői formában, magasztos szavakkal.

A Pannon Filharmonikusok előadásában az ima lektorált szöveget vetít ki a nézők számára, amely a zenekar honlapján is elérhető. A mű előadásában többek között **Izabela Matula**, **Molnár Ágnes**, **Valentin Dubovskoy**, **Mácsai Pál** és a **Nemzeti Énekkar** mellett közreműködik a **Nyíregyházi Canteamus Fiúkörus**, ugyanannak a kórusnak a kortárs fiataljai, aik Bernsteini vezényletével először mutatták be Magyarországon a szimfoniát.

A koncertet Krzysztof Penderecki *Kaddisa* nyitja, melyet a szerző a lódzi gettó felszámolásának emlékére írt. A komponista a bevezető tételehez az akkor tizenöt éves gettőlakó, Abraham Cytryn írását használta fel. A zárótételben ér el a mű a kádis szöveghez és szertartásához: a tétel szinte teljesen alárendelődik a több ezer éves hagyománynak, így mélton támadhat a befogadónak az árzése, hogy egy zárt közösségen

szakrális szertartásának részesévé válik.

A Bernstein-művet Erich Wolfgang Korngold *Pészahi zsoltára* előzi meg. A pészah a három nagy zarándokünnepe egyike, amely az izraelita egyiptomi rabszolgáságból való menekülését dicsőíti. A megszabadulás ünnepére írt Pészahi zsoltár egy hálánelek, egy gyönyörű alleljában végződő párt perces mű azokról, akik a zeneimű megszületésének a pillanataiban is a gázkamrák áldozatává váltak.

Pécssett a hangversenyhez több esemény is kapcsolódik, melyek szervezését a PFZ egykori kollégája, **Puszta Tünde** pécsi művészettörténész vállalta magára, aki jelenleg az amszterdami Anne Frank Ház munkatársa. A koncert délelőttjén a zenekar kezdeményezésére botlatókövet helyeznek el Mangold Rezső, felesége és kisfia utolsó lakhelye előtt a járdán. A pécsi muzsikusról megtud-

ható emlékek felkutatásában a Pécsi Zsidó Hitközség aktívan segítette a zenekart.

Az 1897-ben született zenetanár, karnagy, zeneszerző zenei tanulmányait Pécssett, Budapesten és Párizsban végezte. 1933 áprilisában az izraelita hitközség előjárósága őt bízta meg a templomi énekkar irányításával, ezt megelőzően öt éven át a pécsi MÁV zenekart vezette. Felesége és kisfiával együtt 1944-ben Auschwitzba deportálták, ahol megtörték őket.

Az Amszterdamban élő képzőművész, **Günter Demnig** a zenekar kérésének eleget téve, soron kívül készít el a botlatóköveket. Mivel az az utcaszakasz, ahol a kövek elhelyezésére sor kerül, nagyon forgalmassá és szűk, a megemlékezésre a zenekar a hitközség képviselőit és Pécs város vezetőit kérte fel.

November 28-án az esti hangverseny előtt 17.30-kor a holland Anne

Frank Alapítvány magyar nyelvű vándorkiállítását nyitja meg Ronald Leopold, az alapítvány igazgatója a Kodály Központban *Ha az lehet, aki vagyok* címmel. A kiállítás két héten át lesz látható Puszta Tünde művészettörténész tárlatvezetésével.

A holokauszban 15 évesen elhunyt Anne Frank naplóját több mint 70 nyelvre fordították le, neve világosszerte a remény, a „minden nehézség ellenére elni akarás” szimbóluma lett. Élethörténete széles réteget szólít meg, a család rejtekhez kialakított múzeumot évente több mint egymillió látogató keresi fel. A zsidó temetkezési szokásokban minden az életről és a túlélésről szól. Sok helyen a zsidó temetőket az Élet háza elnevezéssel illetik: a halálban is az életet igennelik. A kiállítás épp ezért a történeti megemlékezés mellett az élet sokszínűségről és az elfogadásról szól: Anne és a Frank család német-zsidó-holland identitását mutatja be.

Szintén a pécsi koncert előtt 18.00 órától a Pécssett született jogutódos, dr. Schweitzer Gábor, a Társadalomtudományos Kutatóközpont tudományos főmunkatársa tart előadást *Boldog vagyok, hogy (...) itt lakhatom a kedves szép Mecsekaljában* címmel, melyben pillanatképeket nyújt a pécsi zsidóság múltjából, a holokauszban Pécsről elhurcolt négyezer ember mai napig ható hiányáról. Az előadásról felvétel készül, és a zenekar egy későbbi időpontban megosztja a közösségi média csatornáin, így a budapesti hangverseny részleteivel is meg tudják nézni azt.

Míg a háború közeledtével nőtt az utasforgalom, és mivel az iparvállalatok teljes kapacitással működtek, gyakran hatalmas zsúfoltság volt a villamosokon, addig 1944-től másfajta nyomás nehezedett a kalauzorra és a villamosvezetőkre. Zsidók csak az utolsó kocsiban utazhattak – fogalmazta meg az egyik rendelet.

Egy meghökkentő és szomorú balesselő riport emlékezteti a látogatókat arra, hogy az egyre szorongatóbávól fojtó lékgör következtében, az őket ért fenyegetést miatt minden soha próbáltak véget venni az életüknek. Az öngyilkossági kísérletek egyik formája a robogó BSZKRT-kocsik elé ugrás volt.

„Megkezdtek a zsidó irodalmi termékek megsemmisítését” – olvashatjuk az újságírókról szóló részhez érkezve, ahol videofelvételen nézhetjük végig, ahogy 1944. június 6-tól kezdve 120 magyar és 130 külföldi zsidó szerző művét zúzzák be a hatóságok. A megsemmisítendő könyvek közé kerültek Molnár Ferenc és Bródy Sándor írásai csakúgy, mint Felix Salten Bambi című meséje.

„Sáncmunkára vagyok beosztva Balfon, otthonról és minden utánpótlástól elzárva. Vélem volt Szerb Tóni is, de sajnos csak volt; tegnapelőtt temettük el” – Sárközi György költő, műfordító Weöres Sándornak címezett levele után nem sokkal, végkimerülésben halt meg Balfon. Az ő történetét is megismertetjük a kiállításon.

Hazatérése nem kívánatos

Rendhagyó időszaki kiállítás a HDKE-ben

sztártásak kiszorításának, az úgynevezett „ősregváltás” gondolatának eszközévé lett.

A zsinagóga karzatán lévő kiállítási téren különféle mesterségek nyomán láthatjuk, milyen módon veszítették el egzisztenciájukat az emberek. A tálat első állomása az ügyvédek világába enged bepillantást, ami talán a leginkább kiugró szegmense a minden napiságot megjelenítő kiállítóról. Mégis megkerülhetetlen csoport, hiszen kiemelkedően magas volt a zsidó származású aránya a szegmensben. A kiállításon első pilantásra korabeli jogászbárok ról szóló reklámok és fényképek, farsangi beszámolók idézik meg a kor hangulatát és a szakma sajátos presztízséhez tartozó társadalmi és kulturális miliót. Beljebb lépve, a diplomák, ügyvédi névtáblák mellett megjelennek a zsidó származás feltüntetését is tartalmazó személyi lapok, házاسági anyakönyvi kivonatok, lakkcíműdokumentumok és nyomatványok is, illetve egy, az első világháborút megjárt zsebőr. Csupa olyan használati tárgy és a szakmához kötődő dokumentum, ami azon személyekhez

kapcsolódik, akikről részletesen olvashatunk a falakra helyezett kiírásokon.

„Amikor 1944-ben [dr. Mányi István] lánya, Stefánia behívót kapott a csepeli Weiss Manfréd Művek területén végzendő kényszermunkára, felmerült, hogy elbújhatalna. Azonban apja úgy vélte, amíg az ember a jogoszerűség keretein belül marad, amíg követi a szabályokat, addig nagyobb baj nem érheti. Stefániait azonban 1944. július elején Csepelről Auschwitzba deportálták, majd onnan egy szíleziai koncentrációstáborba került.”

Ha kicsit arrébb tekintünk, egy szépen keretezett, díszes jogi diploma mellett olvashatjuk dr. Grünfeld Lajos történetét, aki felszólalt a munkaszolgálatos századnál tapasztalható rossz körülmények ellen, követelte a munkaszolgálatosok védelmét, és akit megtorlásul az önbíráskodó keretlegények agyonvertek.

Érdekeség, hogy az egyetemeken

szakmunkára vagyok beosztva Balfon, otthonról és minden utánpótlástól elzárva. Vélem volt Szerb Tóni is, de sajnos csak volt; tegnapelőtt temettük el” – Sárközi György költő, műfordító Weöres Sándornak címezett levele után nem sokkal, végkimerülésben halt meg Balfon. Az ő történetét is megismertetjük a kiállításon.

A térben is elkülönített szakmák megelevenítése nem összehasonlíthatók. A kiállítás erőssége, hogy könnyen értelmezhető módon tár elénk megindító, elgondolkodtatósorsokat, a borzalom és a látogatókat érzelmileg távolító horror helyett emberi történetekkel tanít bennünket. A tér egy pontján – a házmesterrel részénél – egy fal réslein keresztül nézhetünk meg fényképeket. Épp így tekinthetünk be mi is a táratlan megismert személyek történeteibe, életük egy-egy szelétébe.

Zucker-Kertész Lilla

Emlékoldal

Jákob fiát követve, újból megnyílt a Goldmark Terem

Méghozzá Zsüтивel, akinek volt igazi neve is: G. Dénes György. A ma este az övé, nemhiába ül ott mindenki fia, menyei, unokái. „A zsidóság ősi gyakorlata, hogy az ót ért rosszat is képes jóra fordítani. A hárányt is képes előnyére változtatni. Tehetséggel, szorgalommal, az isteni bizalomba vetett hittel új ösvényt vág önmagának, szeretteinek, népe fiainak. A végletes sort talán Jákob fia, József nyitotta meg, aki a nyomorúság, a rabság gördréből felelemkedett a fáraó trónja mellé” – mondta bevezetőjében Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója.

Belépve a vadonatúj terembe, igazi ünnepi hangulat van a levegőben. Igen, hát itt történtek meg valaha a dolgok. Méghozzá 73 évvel ezelőtt, amikor itt mutatta be első előadását a magyar színpadokról száműzött zsidó művészek közössége. Az utolsó előadást 1944. március 19-én, a németek bevonulása napján már nem tarthatták meg. Itt lépett pódiumra szám szerint 111 művész, például Beregi Oszkár, Salamon Béla, Simon Zsuzsa, Gózon Gyula, Ernster Dezső, Ráday Imre, Rott Sándor, Bondy István vagy Komor Vilmos.

Szörnyű, hogy összesen ketten vannak, aikik még élnek, de egészégi állapotukra hivatkozva egyikük sem tudott eljönni. Zsudi József az egyikük, remélem, nincs baj!

Újabb idézet Zoltai Gusztáv bevezetőjéből: „A színpadokról, az operaházi rivalda elől leparancsolták a színészeket, az énekeseket – aikik életre hívták a Pesti Izraelita Hitközség Wesselényi utcai épületében a Goldmark Termet. Olyan magas nívójú és erkölcsiségű kulturális központ működött itt, amely azóta is etalon, rang és mérce a magyar művészettel. És most, a 21. századi gazdasági világváság középén úgy újult meg a Goldmark Terem régi színterén, a pesti zsidó negyed kapujában, hogy ez a feltámadás ismét a klasszikus csodák sorába tartozik majd. Hogy megpelpüljön, ehhez a Budapesti Zsidó Hitközség készségén, jóakaratán kívül az Európai Unió támogatására is szükség volt. Az biztos, hogy ami létrejött itt, az már más földkő lett a magyar zsidó és általánosan a magyar kultúra világában, de meghatározó az európai szellemi életben is. Az előzők által ránk hagyományozott téren, modern elren-

dezésben, színvonalas technikával interaktív kiállítás, levéltári látványraktár és iratkereső családfakutató központ, könyvtár és adatbázis kaptott helyet, ahol képzett, idegen nyelvben is jól beszélő informátorok várják az érdeklődőket.”

Zsüti tíz évvel ezelőtt hagyott itt csapott-papot, és felkötözött az égi mezőkre. Biztos vagyok abban, hogy tudta, a dalai túlélík őt. A nagyszerű költő, aki csak azért nem lett költő, mert szeretett jól élni, olyan örökkécsű sorokat hagyott hátra, hogy nincs ember, aki legalább egyet ne tudna idézni tőle. Így aztán a színpadon örvendezhettünk Bodrogi Gyulának, aki a „Járom az utat, a macskaköves utat” kezdetű számmal adta meg az alaphangulatot. Valamennyi fellépő dalát nem tudom felsorolni, mert hálá Istennek, sokat hallottunk, de azt okvetlenül kiemelném, hogy Peller Károly előadásában az „élni magában is életecél” filozófiát érdemes megjegyezni. Ez a jókedvű, mosolygó fiú számtalan huncut Zsüti-számra specializálódott. Meglepő volt, hogy Polyák Lillának milyen jól állt a „Megáll az idő” című régi sláger. Legalább annyira, mint a „Hamvadó cigarettavég”. „Kis cigarette, te hidd nekem el, hogy engem is csak égve dobtak el.” Lilla valódi párra, Homonnay Zsolt pedig arról győzött meg, hogy kitűnő Tevje lenne belőle. Vagy már az? Fésűs Nellyről elmondhatom nemcsak azt, hogy őrült dekoratív, de az is, hogy minden Zsüti-számot ismer, pedig az nem kevés. Aztán fellépett még Somló Tamás, aki a trombitáját is magával hozta, és megkérte, mint Tevje szokta, Isten, hogy „Isten, óvd a cipőm, hogy hazavigyen”. A legnagyobb nevetést Heilig Gábor váltotta ki, a legnagyobb sírást Kállay Bori. Melyikkkel kezdjék? Jöjjön Heilig, aki arra „vetemedett”, hogy az ismert szövegeket átírta maira, poénosra. „Szép esténk lesz, ha egyszer majd megöregszünk”, így hangzik „heiligül”: „Szép esténk lesz, ha egyszer majd megbetegszünk”. A másik dal, melyet átírt, az „EZ történt Lellén”. Gurult a nézőtér. Pláne, amikor hozzátte: „EZ nem volt tréfli...”

Kállay Bori színpadi divatbemutatót is tartott. Mindig olyan jelmezt öltött magára, ami a dalhoz illik. Így aztán láttuk őt „Helló, Dolly”-ként pazar öltözetben, aztán egy szerényebb fekete ancugban, melyben előnekelte az „Ósz hajú asszony”-t. És a jól ismert dalban egyszerre szíven ütött négy sor, mintha még sohasem hallottam volna, és azóta sem tudok szabadulni tőle. Mentségem bőven van, anya vagyok, és van egy nagyfáim. „Gyorsan csókol meg elfáradt homlokát! Nem a sírjára kell néki száz virág! Addig gondozzad, ápoljad, óvjad, míg él a mamád.”

Hazaérve azonnal elküldtem felnőtt fiannak az egész Zsüti-verset. **Bozsán Eta**
(2011)

Giora Sharon főkántor
(2010)

Mi a csuda?

Chág chanukka számára – örvendj chanukka ünnepén! Szerettünk volna. De évről évre kisebb-nagyobb atrocitások kísérik a szabadtéri „örömöt”. (Pesten a késő esti órákban trágár zsidózások közepeztére levízelték a Nyugati téri chanukiját, Bécsben egy palesztin elkapta a rabbi kezét, és szabályosan leharapta az ujját, Kisinyovban ledöntötték az óriás gyertyatartót és keresztet állítottak a helyére – és lapzártánkor az ünnep végéig még három nap van...)

Édes jó Istenem! Az, hogy a világot hat nap alatt teremtettek, legalább akkor csoda, mint az ominózus olajé. Add, hogy Amerikából jött barátaink ne fürkessék ki valamelyik szent könyvből, hogy a sábbátot is nyilvánossá kell tenni...

Sándor Judit

(2009)

Lesütöm a szemem

Az Új Élet szerkesztősége eljuttatta hozzá Dobán Ferencet, az Operaház nyugalmazott tagjának levélét, melyben a Kántorok, karnagyok, kúrosok című frásommal kapcsolatosan nehezményezi, hogy nem említtettem meg a nevét a hajdani Hegedűs Gyula utcai templomkúrus tagjai között.

Mélyen lesütöm a szemem a mulasztásom miatt, annál is inkább, mert ez esetben egy olyan emberről van szó, akit személyesen is ismertem, ismerek, sőt, mintegy húsz (vagy több?) ével ezelőtt, amikor a Hegedűsben előimádkoztam, Dobán úr még ott énekel. Akkor igen kellemesen elbeszélgettünk, régi, gyermekkoromra visszamatató operai emlékeket idéztünk fel. Emlékszem, hogy Dobán úr, aki az Operaház énekkari művésze volt, számos szólószerepet is énekelt több évtizedes pályájára alatt. Közülük emlékeztemben a Három a kislány című daljáték utcai énekes maradt meg. Emellett Dobán Ferenc sok éven át a Hegedűs Gyula utcai templom kúrusában a tenor szólam egyik erőssége volt. Szólókat is énekelt sábbáton és ünnepeken.

Mentségemre csupán azt a félmondatot hozhatom fel, amit több írásomban, visszaemlékezésemben alkalmaztam: ...A TELJESSÉG IGÉNYE NÉLKÜL... Bizonyára vannak Dobán úron kívül is olyanok, akiket kifejtettem. Az emberi emlékezet véges. Tekintve, hogy gyakran negyven, esetleg ötven év előtti eseményekre emlékezem, elképzelhető, hogy írás közben kimaradtak nevek, helyek, részletek. Ez soha nem szándékosan történik, csupán azért, mert írott anyag nem áll rendelkezésre, viszszáemlékezésemben kizárolág a memóriáma hagyatkozom. Én is ember vagyok, az én memóriám is véges.

Egy kicsiny kiigazítást szeretnék eszközölni Dobán úr levelét illetően: azt írta, hogy így ez az írás nem felel meg a valóságnak. Tudom, hogy eztől nem rossz szándékkal írta, csupán egy kis „stílushiba”, fogalomzavar csúszott be, ugyanis attól, hogy Dobán úr (vagy más, esetleg mások) neve kimaradt, nevezhetjük az írást hiányosnak, de mivel a benne foglalt adatok minden helytállóak, azt a valóságnak meg nem felelőnek (netán igaztalanak) nem könyvelhetjük el.

Szolgáljon ez a helyreigazítás arra, hogy megkövessem Dobán Ferencet (és másat is, akitnek neve netán szintén kimaradt). Kívánok Dobán úrnak jó egészéget és áldásos, hosszú életet.

Giora Sharon főkántor

(2010)

,Meg kéne csinálni”

Interjú Frölich Róbert főrabbival

Dózsa, Újpest, Páva, Dohány. „Egy élet útja”. Plágium. Ezt a címet adta önéletrajzjá regényének Hevesi Simon egykori Dohány utcai főrabbia, Ferenc. Belőle bokszoló lett az Újvilágban, késői utóda vallási vezető a Dohány utcai zsinagógában.

– Mióta?

– 1993 peszáchján mutatkoztam be a monumentális épületben, amely nagyobb, mint az előző három templomom együttesé.

Főrabbival interjút készítettem nem illik vallási felület nélkül. Idézzük most fel azokat az időket egy aggádikus példázaton keresztül.

Amikor Isten megalkotta a Tízparancsolatot, felajánlotta azt a többi népnek is, azonban különböző kifogásokat keresve, azok elutasították a Tant. A zsidókhoz érve az Örökkel való már nem „beszélgetett”, hanem azt mondta, ha nem fogadják el, rátkor borítom a Szináj hegyét. Násze vönismá! Megteszik és meghallgatjuk! – mondta erre, alighanem ijedtükben, fordított logikai sorrendben.

Történt pedig az Úr 5753. esztendejében, hogy a pesti Dohány-zsinagóga vallási vezető nélkül maradt. A zsidóság nem elszáradt ága ezt nem bírta el, ezért a Síp utca illetékese beültette a rabbikat egy terembe, és így szóla: addig a tisztelelő urak nem mennek ki innen, míg nem foglaltatik el legnagyobb zsinagógájuk rabbiszéke. Szól az egyik: idős vagyok én már ahhoz, hogy naponta kétszer villamosra szálljak. Másik: gyenge az én hangom egy ekkora templom betöltésére. Ne untassuk az olvasót, jöjjön a népmesei fordulat.

És jött a legfiatalabb: én vállalom! Mindig a Dohányba akartam kerülni! A többiek megkönnyebbulve felsóhajtottak, és szedelődzkődni kezdték. (És máig is mindenki ott van, ahol volt.)

– Mi történt azóta?

– Ha három szóban összefoglalhatom, pezsgés, hanyatlás, pezsgés.

– Bővebben?

– Heisler László elnöksége alatt virágzó civil élete volt a körzetnek. Füst Milán Páholy és más, ugyancsak jelentős világi események mozgatták meg híveinket, vonzottak idegeneket hozzánk, aikiknek egy részéből híveink lettek. Laci bácsi halálát a civil élet hanyatlása követte. Kisugárzását, korát meghazudtoló aktivitását utóda már nem örökölte. Most ismét elindult valamit...

– A Dohány 150. évfordulójának programjában hiába kerestem az elnök-választás pontot...

– Az új elnök (a második körzetet „hozza rendbe” – a szerk.), Zoltai Gusztáv menedzser típusú vezetése már elkezdté a „helyreállítást”. Púrimkor megcsillant a régi fény. Ugyancsak ide tartozik az ún. nyílt nap is, amikor a zsinagóga civilek számára rejtett részeibe is elkalauzoltuk a látogatókat.

– Ez szép! De mi van a vallási élettel?

– Reggel-este népes minján, mincha és márv között pár mondat a hetiszakaszból Rásival.

– Ki mirabbi téce Torá – a rabbitlőrön a tanítás. Hogy jut el az utolsó sorig?

– Amikor idekerültem, csak ros hásánákor és jom kippurkor működött a hangsúlyosítás. Meg akartam szüntetni, de ezt akkor felháborodás fogadta, hogy muszaj volt meghagyni.

– Áthidaló megoldás? Hogy a kile is jöllakjon, és a hálákhá is megmaradjon?

– Mikrofon sel szabályt. Úgy tudom, Izraelben már működnek olyan hangsúlyosító berendezések, amelyek „nem szegik meg” a szombatot, nem zárnak áramkört stb.

– A peszáchi bukfenc hol szerepel a hagyományban?

– Ja, idekerülésem első széderén az afikomán elrejtője a hozzá a felétől kötött a visszaszolgáltatást, ha bukfencet vetelek.

– Vetett?

– Igen, mert nem lehetett több száz embert feltartani.

– Nem fél?

– Én nem. A templomot és a közösséget féltem.

– Ón arról is ismert, hogy bizonyos szertartásokat, szokásokat nem vállal.

– Nem temetek, és nem látogatok betegeket. Legalábbis csak kivételes esetben.

– ???

– Lelkileg nem bírom elviselni. Kipróbáltam. Egy idegen temetésén én is gyászszónak éreztem magam, a beteg ágyánál én is ugyanúgy szenvédtem.

– Más. Mi lesz velünk, rabbikkal, a Mazsihiszrel és a többiekkel?

– A rendszerváltással tucatnyi vallási árnyalat vert gyökeret itthon. El lehet lesni tőlük, át kell venni módszereik némelyikét. Az sem jó, hogy kiengedtük kezünkiből a könyvkiadást, a szabadegyetemet – hadd ne soroljam. A magyar nyelv gazdagaból merített kifejezéssel élünk nap mint nap: meg kéne csnálni. De hogy kicsoda, mikor és hol, ezt elnyeli a túlélésre fordított energia.

Most például a Bethlennel közösen rendezünk lág bárom. Miért nem az összes körzet közösen? – kérdezhetné. Hiába a „szövetség” elnevezés, ha a körzetek őrzik önállóságukat, úgy vélik, csorba esik szuverenitásukon, ha közséködnek másokkal. Ez így nem megy!

– Szó volt valamikor arról, hogy a rabbik „menjenek körbe a zsinagógákon”, hetente másat hallgathassanak a hívek. Ez mindenkor félnek jó lenne.

– Meg kéne csnálni.

A már többször idézett kifejezés nem örökké értékű. Frölich Róbert elköszön, és már indul is másik munkahelyére, a Tábori Rabbinátusra, jönnek az ünnepek, könyveket kell előkészíteni stb. – hogy megcsinálja!

K. P.

(kápé)

(2010)

Október hetedike: „Megszűnt a világ, amiben hittünk”

Gulyás Virág nemzetközi zsidó ügyek szakértője, elhivatott közéleti előadó és aktivista. Bár nem zsidó származású, karrierjét az antiszemitizmus elleni harcnak és a zsidó jogok védelmének szentelte. Korábban diplomataként tevékenykedett az EU-ban, dolgozott az ENSZ-ben, és alapvető szerepet játszott a #EndJewHatred mozgalom elindításában. Nemrég a Hadassah szervezet az USA 18 kiemelkedő cionista nője közé vá-

Mind a kettőből akad bőven, és elég széles skálán mozgunk: a „mit tudsz te a zsidókról”-től a „zsidóbb vagy, mint sok szülegett zsidó”-n át a „halj meg gázkamrában a zsidókkal együtt”-ig, a „miattad mentem Magyarországra felkeresni a nagyszüleim házáit”-ig minden kaptam már. Hol a fájdalomtól, hol az örömtől könnyezem.

Iszrael minden háborút megnyer, de elvérzik a kommunikáció csatornáit – ezt a gondolatot már töb-

Gulyás Virág: Megszűnt az a világ, (...) amelyben képesek voltunk különbséget tenni a jó és a rossz között.

lasztotta. Most lehetőségünk volt interjút készíteni vele, hogy itthon is minél többen megismérhessék célikítéseit és munkásságát.

Aktivistaként és előadóként évek óta folytatott elkötelezettsége miatt Izrael és a zsidóság mellett. Váltózott valamit ez a szerep október hetedike óta?

Őszinte leszek: kiábrándítóból lett. Október hetedike vízválasztó volt az emberiség szempontjából, még ha ez elsőre túlzásnak is hangzik. Látni azt, hogy a Hamász terroristái – és palesztin civilek, ENSZ-dolgozók, CNN-es és szabadúszó újságírók – előben közvetítették, azaz streamelték a mészárlás perzeit, bűszkességgel töltötte el őket, hogy öltek, és párrával később azzal szembesülni, hogy van olyan ember közöttünk, aki nem ezt a mészárlást ítéli el, hanem már akkor azt mondja, hogy Izrael mindenzt megérdekelte – erre a mai napig nem tudok szavakat találni. Lehet Izraelt nem szeretni, de az a fajta embertelenség és minden józan éssel ellentétes reakció, amit látunk, elgondolkodtatott és kiábrándított.

Október hetedikével nem csupán a zsidóság melletti kiállás lett nehezebb, hanem általánosságban az emberiségért való kiállás is: megtalálni és hinni abban, hogy még létezik józanság.

Valami egészen ijesztő azt látni, hogy olyan emberek, akik a Hamász vagy bármely más szélsőséges izslám rezsim alatt célponttá válnak, most a dzsihadista terroristákat veszik védelmükbe. Morális eutanázia szemtanúi lettünk.

Október hetedikén megszűnt az a világ, amelyben minden kihívásával együtt hinni lehetett, amelyben képesek voltunk különbséget tenni a jó és a rossz között.

Ezt a képességet az internet, az influenszerek, az új oktatási rendszer, a világ morális megsúszása köröle egy generációból. Így véleményem szerint a felelősségünk még nagyobb – és ez nem csak a zsidóságot érintő probléma. Ahogy a történelem megmutatta: ami a zsidókkal kezdődik, soha nem végül ér véget. Izraelt ideológiai alapon támadták meg október hetedikén, és az az ideológia Magyarországot és Amerikát is ellenésgének látja.

Mi volt a legmeglepőbb reakció, akár pozitív, akár negatív, amit a munkáddal kapcsolatban mondta neked?

ben megfogalmazták, de az október hetediki események óta különösen igaz. Mi a véleményed, hogyan lehetne visszasorítani a közigösségi médiában terjedő Izrael-gyűlöletet?

Nem lehet. Tudom, hogy nem ezt a választ szeretnék hallani, de ne áltassuk magunkat, mert az még nagyobb kihívást állítana elénk. A közigösségi médiában már csak a számok törvénye alapján sem tudunk nyerni. Körülbelül tizenöt millió zsidó él a világban. Bella Hadidnak, a milliárdos „palesztin menekültnek” hatvanhat és fél millió követője van. Egy meggondolatlan – és abból akad bőven – posztját alsó hangon többen olvassák, mintha minden zsidó egyszerre kiposztolja az „Am Israel chai”-t. Ehhez jönnek a Kínában és Oroszszágban kiépített botgyárok, ahol több száz ált-account kommentel és posztol abban a témban, amire felbéréltek őket. Ez a verseny a 22-es csapdája. Ugyan nem szabad struccepolitikát folytatni, de emlékeztetni kell magunkat arra, hogy a világ nem csak közigösségi médiából áll. S ez itt megint generációs probléma, de az egy másik interjú téma lehetne.

Az erőt, energiát, időt és pénzt a való világba kell befektetni, mégpedig: nőjenek fel bűszke zsidó gyerekek, akik nem akarják elrejteni a zsidóságukat. Amerikában is nőjenek fel olyan zsidó gyerekek, akik ismerik a saját történelmüköt, az egyetemenek általánosuk meg a tanterv iszlámosítását, legyen olyan mértékű következménye egy zsidó bántalmazásának, mint amikor egy LMBT- vagy egy BLM-tagot bántalmaznak.

Még folytathatnám, de a sor és a tennivalók listája hosszú. Nem arra kell figyelni, ahol nem tudunk nyerni. Rengeteg Izrael melletti és zsidó-párti influenszer is van, de a legtöbbük – és ez sem lesz népszerű válasz – a like-okon kívül nem ér el semmit. Az igazi aktivizmus nem online történik, még ha ezzel áltatjuk is magunkat. Nagy téma lenne belemenni abba, hogy Izrael hibázott-e akkor, ami elindította a hasbara-aktivizmust mint bizniszt és műfajt. Szerintem sokat ártott Izrael és a zsidóság megítélezének, hogy egy speciális bizniszt építettek arra, hogy „szeresz Izraelt, szeresz a zsidókat”. Ez megint csak pszichológia: minél inkább erőltetünk valamit, az ember annál inkább elnyomja azt magától. A jó héber szó erre a dafka – vagyis csak azért sem.

Sokszor elmondta, hogy olyan környezetből jöttél, ahol az emberek egy része a zsidó viccekből kapott sztereotíp képet a zsidókról. Ma az internet megkönnyítheti annak a dolgát, aki tudatosan utána szeretné nézni, igazak-e azok a viccek, de vajon nekünk, egy zsidó közigösségeknek van-e felelősségeink abban, hogy megmutassuk, mi igaz és mi nem? Van-e „jó recept” arra, hogyan láttassuk magunkat, vagy ezzel újabb viccek céltáblájával válhatunk?

Összetett kérdések ezek, és hely hiányában igyekszem röviden válaszolni: mindenki útközben felelőssége van abban, hogy amelyik ki-sebbséghoz, nemzetthez, rasszhoz tartozunk, azt hogyan ítélik meg azok, aki nem tartoznak közénk.

Amikor én Amerikában előadok, nem csupán Gulyás Virág vagyok, hanem a magyar nő, a nem zsidó nő, a fehér nő és a többi. Ez pszichológia.

A legtöbb embernek van véleménye Magyarországról, még akkor is, ha soha nem járt ott, és nem is találkozott magyarral. Ugyanakkor a vélemény változhat rólunk, magyarokról. Így van ez a zsidó és nem zsidó kapcsolatoknál is. A legtöbb embernek van véleménye a zsidóságról még úgy is, hogy nem járt Izraelben, nem járt zsinagógában, és nem találkozott zsidóval, vagy nem tud róla.

Október hetedike előtt minden előadásomat azzal a javaslattal zártam, hogy a zsidó hallgatóság hívjon meg magához egy nem zsidó családot sábeszi vacsorára. Hittem és hiszem, hogy egy ilyen alkalom rengeteg emberben elindítana valamit... Legalább a kíváncsiságot, hogy oké, akkor kik is a zsidók? Mit is tudok róluk?

S hogy segít-e az internet? Igen is és nem is. Intelligencia kérdése ez. Aki szeretne többet megtudni, és nem veszette el a „józan paraszti eszét”, annak mindenkihez hasznos az információtömeg. Ma mindenki számára elérhető az interneten például Eger Edith Éva magyar holokausttúlélő könyve és munkája. Nincs olyan nem zsidó, aki ne tanulhatna tőle, és azon keresztül ne kapna valami betekintést a zsidóság világába.

Ugyanakkor tudjuk, hogy az internetnek árnyoldalai is vannak. Aki ma kinyitja a közigösségi médiát, azt átmoshatja az ottani narratíva, a harmadik másodperces virális TikTok-video világa. És ez veszélyes világ. Az algoritmus, a Los Angeles kényelmében élő influenszerek, akik soha nem jártak a Közel Keleten, vagy épp az úgynevezett interszekcionáliszt szorgalmazó „elnyomottak” narratívája átveszi feletteset az uralmat, és ha nem figyelsz, nem gondolkozol, beszippant magával.

Így találta az utcán magát sok fiatal október nyolcadikán Hamász-zászlót lobogtatva – egy nappal azután, hogy ez a terrrorszervezet több ezer zsidó és nem zsidó embert mészárolt le, erőszakolt meg vagy rabolt el. Igy lett a jóból az „elnyomó” és a terroristából a szabadságharcos.

Van olyan projekted, amelyet Magyarországon tervezel megvalósítani?

Bevalomm, minden is szerettem volna otthoni projekteket létrehozni, de őszinte leszek: a magyar zsidó szervezetek még nem nyitottak felém, kivéve az épp leköszönő Jákob Hadasz-Handelszman izraeli nagykövetet, Kobi Davit KKL-igazgatót, és persze a több ezer magyar zsidó és nem zsidó követőmet, olvasómát.

Bántja-e a lelkem, hogy Amerikából olyan embereket hívnak meg ott-

A kutya több, mint egy hűséges barát

A kutya és a macskák már ősidő óta jelen vannak az emberi kultúrában. A kutya háziasításának legkorábbi nyomai 12 ezer évre nyúlnak vissza, és az iraki Palegawra-barlangból származnak. Míg a modern időkben a kutya inkább csalátagként kezeljük, a zsidóság viszonya a háziállatokhoz és különösen a kutyához a történelem tükrében ennél összetettebb. Bár a hagyományos zsidó közigösségekben kevésbé volt elterjedt a kutyatartás, a judaizmus kifejezetten nem tiltja, sőt sok olyan történetet tár elénk, amelyek a kutya iránti tiszteletet és törökést fejezik ki.

Számos halachikus vita született a háziállattartással járó felelősségről és kihívásról, ami a háziállatok iránti növekvő érdeklődést tükrözi. Megengedett-e tehát a zsidóságban a kisállattartás? Igen. A zsidó törvények megengedik a háziállattartást mindaddig, amíg az állatok nem jelentenek veszélyt az emberekre vagy a tulajdonra.

A zsidó vallásban a kegyetlenség elkerülése fontos elv, melyet a cárbelejchajm (elő állat testének megcsonkítása) tesztel meg. A Tóra megparancsolja, hogy az állatokat etessék meg, mielőtt a gazdájuk leülne étekezni, és kifejezetten szót emel a szükségtelen szervedés okozása ellen. Ez az állatvédelmi parancs egyben a kutyatartás morális alapját is megteremti.

Hogyan befolyásolják a sábbát törvényei a háziállatok gondozását?

A sábbát betartása háziállatokkal jelenthet némi kihívást, de egyik sem leküzdhetetlen. A háziállatok általában működésük számítanak (olyan tárgyak, amelyeket megfogni sem szabad sábbátor), de a tulajdonosok ettől függetlenül etethetik és gondozhatják őket. A háziállatok sétáltatása megengedett mindaddig, amíg bizonyos irányelveket betartanak, mint például a pórás megfelelő használata, és nem engedik, hogy a háziállatok olyan tárgyat vigyenek magukkal, amelyek a gazdáik hasznára válnak.

A zsidó törvények szerint nem lehet az állatokat olyan munkára kényszeríteni, ami a gazdáik számára tilos.

A kutya, vagyis héberül kelev különös jelentéssel bír a zsidó hagyományban. A szó a kol lev kifejezésre emlékezetet, mely szó szerint teli szívét jelent. A kutya ezzel a „szívűlő jövő” természetükkel hűséget, odaadást jelképezi, amivel példaként szolgálhatnak az ember számára is. A kutyákat a hűségi különleges szerephez juttatta a zsidó történetírásban és mítoszokban.

A kutya szerepe különösen érdekes a Tóra Exodus könyvében, amely az egyiptomi kivonulás idején említi őket. Itt azt olvashatjuk, hogy „nem ugatott egyetlen kutya sem” (2Mózes 11:7), miközben a zsidók elhagyta Egyiptomot. Ez a tiszteletteljes némaság szimbolizálta, mennyire zavarlanul zajlott az isteni beavatkozás. Ezért a Midrás szerint a kutyákat különleges jutalom illette: megkapták a nem kóser hús fogyasztásának lehetőségét (2Mózes 22:30).

A Talmud többféle módon említi a kutyákat. Például beszél az északi határ védelmében használt kutyák erejéről és harcias természetről, egy másik törtenet szerint pedig a kutyáknak „hatodik érzékük” van, és megérzik, ha „a halál angyla” közeledik. Ezen történetek egy része rámutat, hogy az ókori Izrael társadalmában a kutyákat tisztelték, de óvatossággal kezelték.

A Tóra nem kóser állatok hűsétét az emberek számára tiltottként kezeli, ám a kutyáknak engedélyezte a fogyasztását. Ez a törvény nemcsak a tisztálás fogalmára reflektál, hanem a Tóra azon személyre is, miszerint az állatok igényeit figyelembe kell venni. Ugyanakkor a kóser táplálkozási szabályok betartása azt is jelenti, hogy kóser háztartásokban kutyákat csak bizonyos előírások szerint etethetünk.

A kóser és nem kóser eledelek megkülönböztetése a zsidó vallásban különösen fontos. A Talmud például tiltja, hogy kóser állatok húsából és tejéből keveréket készítsenek és fogyasszanak, így a kutya számára sem adható ilyen étel. Ezáltal a kutyákat tisztítottak, a fogyasztásához.

A zsidó misztikus tanítások alapján minden előlénynak van nefese, azaz alapvető életreje, amely az ösztönös reakciókat és érzelmeket táplálja. A kutya érzelmeli reakciói, mint a szeretet és a hűség, ebből az állati lélekből erednek. Az ember lelke viszont nemcsak nefes, hanem a magasabb rendű, lelkű entitást is magában foglaló nesáma, amely kapcsolatot képes teremteni az istenivel. Az embernek tehát a zsidóizmus szerint van egy egyedi lelke komponense, amely megkülönbözteti őt az állattal és felruházza a szabad akarat és erkölcsi döntés képességével.

Csak az embereknek van képességek arra, hogy a magasabb rendű „lélek” örömeit – mint például a szegények segítése – válasszák, még az alacsonyabb rendű „test-örömök” – mint például több élelmet felhalmozni magunknak – rovására is. Soha nem fogunk látni éhes kutyát, aki azt mondja a barátainak: „ne veszedekdűjünk ezen”, vagy „tegyünk félre egy keveset annak, aki kősebb jön”.

Emberi lényekként állandó harban állunk, hogy melyik lélek vezesse az életünket. Emberségi igazi mérce az, hogy mennyire vagyunk képesek uralni, illetve legyőzni a belső, állati lelkünket. Ha nem járunk sikerkkel, a bölcsék szerint sokkal rosszabbá válnunk, mint egy állat.

honi antiszemitizmust elemző konferenciára, akit itt, Amerikában Magyarországot nyilvánosan szidják, míg engem vagy más magyart, akit megbecsülnék külföldön, a saját hazánkbeliek nem hívnak? Igen, na-nyon is.

Legfőképpen azért, mert patrióta magyarként élek különban, és az előadásaim nagy része Magyarországról, a zsidóság jelenlegi

helyzetéről, a zsidó kultúráról, a holokaustotkattás szintjéről is szól. De ahogyan a nagyszüleim megtanították: olyan székér után nem futunk, amelyik nem akar felvenni. Így a válaszom: ha hívnak, nagy szeretettel hozom majd haza a tudást és tapasztalatot, amit Belgium, Izrael és Amerika között szereztem e témában.

Zucker-Kertész Lilla oldala

A kutyákat a hűségi különleges szerephez juttatta

IZRAELI

Antibiotikumokat és hashajtókat találtak az Eilati-öböl koralljaiban

Tíz általánosan használt gyógyszer nyomait találták az Eilati-öböl sekély és mély vizeiből vett korallokban – derült ki a Tel-avivi Egyetem kutatóinak új tanulmányából.

A szulfametoxazolt, a húgyúti és légúti fertőzések kezelésére használt antibiotikumot a mintavételezett korallok nem kevesebb mint 93 százalékában mutatták ki. A *Ynet* beszámolója szerint a kutatást Noa Shenkar professzor és doktorandusa, Gal Navon vezette a Tel-avivi Egyetemen.

„A világban először vizsgáltuk meg a korallokban lévő gyógyszeradványokat” – mondta prof. Shenkar.

„Kétféle kőkorallból vettünk összesen kilencvenhat mintát az Eilati-öböl sekély vizeiben, 5–12 méteres mélységben és a mély vizekben, 30–40 méteres mélységben, a szabadidős bűvárkodás határain túl. Meglepő módon jelen-

tős mennyiségű gyógyszeradványt találtunk még a mélyebben vizekben lévő korallokban is, amelyek pedig jellemzően kevésbé vannak kitéve a szennyező anyagoknak, mint a sekélyebb vízben élő korallok.”

„A korallzátonyok létfontosságúak a tengeri biodiverzitás szempontjából. Számtalan faj számára biztosítanak élelmet, menedéket és szaporodóhelyet. Ez a törékeny ökoszisztemája már most is nagy nyomás alatt van az éghajlat-változás, a szennyezés és a túlhalászás miatt. A gyógyszerek felfedezése a korallszövetekek további aggodalomra ad okot, és azt mutatja, hogy az emberi tevékenység még a távoli tengeri környezetet is szennyezi” – mondta a professzor, aki szerint meg kell fontolni egy jobb szennyvíztisztítási módszert a gyógyszerek kiszűrése érdekében.

Biblikus fát élesztettek újra

A Júdeai-sivatagban talált 1000 éves titokzatos magból feltámadt fa az, amit megannyiszor említenek már a Bibliában.

Tudósok felélesztettek egy titokzatos, 1000 éves magot, amelyet a Júdeai-sivatagban fedeztek fel, és a belőle kinőtt fa egy, a Bibliában említett, elvészett nemzetegséghez tartozhat.

A kutatóknak csaknem 14 évükbe telt, hogy fát növesszenek az ósi magból, amelyet a régészkek az 1980-as évek végén ástak ki egy barlangból. A Sába névre kereszttel, rejtélyes példány mostanra mintegy 3 méter magasra nőtt, ami azt jelenti, hogy a tudósok végre leírhatták teljes értékű tulajdonságait. DNS-, kémiai és radiokarbon-elemzések is el tudtak végezni a fán, amelyet új nyomokat tárnak fel eredetéről.

A mag, amelyből Sába nőtt, Kr. u. 993 és 1202 közé datálható. Valószínűleg egy mára kihalt fapopulációból maradt fenn, amely a mai Izrael, Palesztina és Jordánia területén ma-gában foglaló Dél-Levantban létezett, és ez az első ilyen fajta, amelyet ott találtak. A kutatók szerint a teljesen kifejlett példány lehet a bibliai „tsori” – a balzsam, amelyet a Ge-nezisben, Jeremiás és Ezékiel könyvében a gyógyítással hoznak összefüggésbe – forrása.

„A bibliai tsori azonossága régóta vita tárgyát képezi” – írták a kutatók a *LiveScience*.

történelmi régiójához kötődik, amely a Jordán folyótól keletre, a Jarmuk folyó és a Holt-tenger északi vége között fekszik.

A kutatók azonosították, hogy Sá-

Illusztráció

Fotó: Shutterstock

ba a Commiphora nemzetséghoz tartozik, amely a mirha- és tömjénfélék (Burseraceae) családjába tagozódik, amely nagyjából 200 élő növényfajt foglal magában. A Commiphora növények főként Afrikában, Madagaszkáron és az Arab-félszigeten találhatók. Egyelőre nem világos, hogy a Sába melyik fajhoz tartozik, mivel a fa még nem virágzott, és így nem termelt olyan szaporítóanyagot, amelyre a tudósoknak szüksége lenne a részletesebb elemzések elvégzéséhez – írja a *LiveScience*.

A Sába leveleinek és gyantájának

SZÍNES

kémiai elemzése kimutatta, hogy a fagyzag pentaciklusos triterpenoidokban, amelyek gyulladáscsökkentő és rákellenes tulajdonságokkal rendelkező, biológiaiag aktiv vegyületek. A levelek és a szárak a tanulmány szerint magas szkvaléntartalommal is rendelkeztek, amely egy természetes, olajos anyag antioxidáns és bőrsimító tulajdonságokkal.

AcNews

Netanjahu Macronnak: Izrael győzni fog, veled vagy nélküled!

„Izrael addig fog harcolni, amíg a csatát meg nem nyerjük. A mi érdekkünkben, a világ békéje és biztonsága érdekében” – üzente Benjámin Netanjahu Emmanuel Macronnak, miután a francia államfő az Izraelnek küldött fegyverszállítások leállítását sürgette.

A francia államelnök, akit láthatóan kicsit sem érdekel, hogy Izrael egy éve folyamatosan rakétázzák és ágyúzzák Libanon területéről, kijelentette, számára elsőleges fontosságú „a politikai megoldáshoz való visszatérés” a Közel-Kelenben, majd követelte, hogy állítsák le a fegyverszállításokat Izraelnek, ne szállítsanak több fegyvert a gázai harcokhoz. Franciaország nem szállít semmit – szögezte le a politikus.

Azt is kijelentette a TEV közlése szerint, hogy a libanoni eszkaláció elkerülése prioritás, „Libanon nem vállhat egy új Gázává.”

Benjámin Netanjahu úgy fogalmazott, hogy Izrael meg fogja védeni magát, és aki ellene fordul, azt a törteneme fogja megítélni.

„Ma Izrael hét fronton védi magát a civilizáció elleniségeivel szemben. Gázában harcolunk a Hamász ellen, a vademberek ellen, akik október 7-én meggyilkolták, megerőszakolták, lefejezték és felgyűjtötték a népünket. Libanonban harcolunk a világ legjobban felfegyverzett terrortszerveze, a Hezbollah ellen, amely október 7-én is nagyobb mészárlást tervezett északi határunkon, és amely közel egy éve rakétázzá az izraeli városokat. Harcolunk a jemeni hútok, valamint az iraki és szíria szíita milíciák ellen, amelyek együttesen több száz drón- és rakétátmadást indítottak Izrael ellen. Harcolunk Júdeában és Szamáriában a terroristák ellen, akik civileket gyilkolnak a városaink szívében. És harcolunk Irán ellen, amely nemrégiben több mint 200 ballisztikus rakétát lőtt ki közvetlenül Izraelre, és amely e hétfelvonás háború mögött áll Izraellel szemben” – sorolta az izraeli államfő.

Netanjahu megjegyezte, hogy miközben Izrael harcol a barbárság Irán által vezetett erői ellen, minden civilizált országnak határozottan Izrael mellett kellene állnia. Macron elnök és más nyugati vezetők most mégis fegyverembargót követelnek Izrael ellen.

„Szégyelljék magukat! Irán fegyverembargót rendel el a Hezbollah, a hútok, a Hamász és más csatlásai ellen? Természetesen nem. A terror tengelye egységes. De azok az országok, amelyek állítólag ellenzik ezt a terrortengelyt, fegyverembargót kö-

vetnek Izrael ellen. Micsoda szégyen! Izrael győzni fog, a támogatásukkal vagy anélkül. De a szégenük a háború megnyerése után is sokáig kísérteni fog.”

Netanjahu szerint Izrael azzal, hogy megvédi magát a barbarizmussal szemben, a civilizációt védi meg

„Legyetek biztosak benne, hogy Izrael addig fog harcolni, amíg a csatát meg nem nyerjük. A mi érdekkünkben, valamint a világ békéje és biztonsága érdekében.”

Hezbollah: Izraelnek nincs helye a térségben

A Hezbollah libanoni szíita szervezet ismét tagadta Izrael létjogsultságát az egy ével ezelőtt elkövetett iszlamista terrortámadás első évfordulóján közzétett nyilatkozatában.

„Izraelnek nincs helye a térségünkben, a társadalmi, kulturális és emberi struktúráinkban” – közölte a fegyveres szervezet.

A színtelen iráni támogatást elvező Hamász iszlamista terrortszervezet 2023. októberi támadását olyan „hősies hadműveletnek” nevezte, amelynek történelmi és stratégiai következményei lesznek a Közel-Kelenben.

A Hezbollah közölte: az Izrael elleni támadásokat illetően szolidaritásukat fejezik ki a Hamással.

A szíita szervezet úgy véli, hogy ezáltal „az igazság, az igazságosság és a teljes emberiség” oldalán áll, és Libanon védelmezi.

2023. október 7-én hajnalban a Hamász és más palesztin terrortszervezetek fegyveresei meglepetésszerű támadást indítottak a Gázai övezetből, betörtek Izrael déli részébe, ahol mintegy 1200 embert meggyilkoltak, több ezret megszébesítettek, 264 embert elhurcoltak, akik közül 101 még ma is a fogásban van. (MTI)

Izrael 1690 embert veszített el az egy éve tartó háborúban

Szomorú adatok a tavaly október 7-i terrortámadás és az azt követő háború halálos áldozatairól. Halottak és túszok, civilek, katonák, férfiak, nők és gyerekek.

A Hamász Izrael elleni, október 7-én elkövetett véres terrortámadása és a nyomában kitört háború az elmúlt egy évben 885 civil áldozatot követelt Izraelben az állami Nemzeti Biztosító most nyilvánosságra hozott adatai szerint. A 885 halálos áldozat közül 581 volt férfi, 304 nő. 53 áldozat volt 18 éven aluli, közülük négy 0 és 3 év közötti gyerek, ketten 3 és 5 év között, hár-

A Beeri kibucban meggyilkolt Sarabi család tagjainak temetése

Fotó: TOI

man 5 és 8 év között, kilencen 8 és 12 év között, nyolcan 12 és 14 év között, és 27 fiatal 14 és 18 év között, olvasható a *Kibic* cikkében.

A terrortámadások és a gázai háború miatt 291 gyerek lett árvá és 226 szenvedő özvegyült meg. 1078 szülő veszítette el legalább egy gyermekét, 120-nak közülük egyáltalán nem maradt gyereke. 1880 izraeli maradt testvér nélküli, 12 család szenvedett el egy főnél nagyobb veszteséget (amiben nincsnek benne azok a családok, amelyeknek minden tagját meggyilkolták).

Október 7-én 217 civilt hurcoltak el a terroristák túsznak a Gázai övezetbe, közülük 143-an jutottak ki a fogásból. 116-an (92 izraeli és 24 külföldi állampolgár) voltak életben, 27 civilnek pedig a holtteste került vissza Gázából. Jelenleg 73 civil túsz van még a Gázai övezetben, akik közül 52-en (45 izraeli és 7 külföldi) lehetnek életben. Jelenleg összesen 101 túszt (beleértve a Védelmi Erők tagjait) tartanak fogva már egy éve Gázában.

Az izraeli hadsereg adatai szerint tavaly október 7. óta az Izraeli Védelmi Erők 729 tagja esett el, közülük 347-en a gázai szárazföldi hadműveletek október 27-i megkezdése óta vesztették életüket. 56 katona valamilyen balesetben halt meg, közülük 28-an „barát tűz” áldozatai lettek.

A Gázai övezetben a Hamász irányítása alatt lévő egészségügyi miniszterium szerint több mint 41 ezer palesztin veszetté életét a háborúban. A nehezen ellenőrizhető adatok nem részletezik, hogy ebből hány a Hamász-terrorista vagy más megölt fegyveres. A Hamász közlése szerint a halottak háromnegyede nő és gyerek. Nyugati kutatóintézetek nagyjából helyesnek értékelik a 40 ezer körüli számot, ám az arányokat illetően úgy vélik, hogy a nők és gyerekek az áldozatok negyedét tehetik ki.

Az izraeli hadsereg tájékoztatása szerint megközelítőleg 17 ezer Hamásztaggal vagy más terrorcsoport fegyveresével végeztek a Gázai övezetben. További nagyjából 1000 terroristát Izrael területén ölte meg az október 7-i támadást követően.

Lúdtalpa miatt felmentették a katonaság alól a nácik propagandafőnökét

Egyesek szerint a sántaság is szerepet játszhatott Goebbels harmadik birodalmi ténykedésében, az ugyanis erős kompenzációs vágyakat ébreszthetett benne. Hogy mi a teljes igazság, nem tudni, azt viszont igen, hogy bicegése miatt ellenfelei előszeretettel neveztek őt patás ördögnek.

Joseph Goebbels 1897-ben született a németországi Rheydtnben, harmadiként a hihű római katolikus gyári tisztselvénő Friedrich Goebbels és Katharina Maria Odenhausen öt gyermeké közül.

A náci Németország későbbi propagandaminisztere a feltehetően gyermekbénulás következményeként kialakult lúdtalpa miatt mentesült a katonai szolgálat alól az első világháború alatt – minden ütőkártya volt ellenségei kezében.

Kezdetben nem volt antiszemita

A fiatal Joseph 1922-ben a Heidelbergi Egyetemen német filológiából doktorált, majd irodalmi, dráma- és újságírói tevékenysége kezdett, az 1920-as években naplóformában írt egy expresszionista regényt is. Miután ezt állítólag senki sem akarta kiadni, újságírással pedig nem tudott elég pénzt keresni, banktisztselvénőként vállalt munkát. Noha ekkor még nem foglalkozott politikával, kortársaihoz hasonlóan Goebbelst is elárasztották a nemzeti érzelmek, melyeket az első világháború frusztráló eredménye mérgezte meg inkább felerősítettek benne.

Egyetemi évei alatt egy barátja a szocialista és kommunista eszmékkal is megismerte, majd szépen lassan felsőbb társadalmi rétegekhez igazodó szokásokat vett fel.

Eleinte azonban Goebbels nem volt antiszemita.

Az általa leginkább tisztelt középiskolai tanárai között több zsidó is volt, sőt egy félig zsidó lányt el is jegyzett. Azt, hogy melyik párizsban csatlakozzon, egy véletlen döntött el – no és 1924, amikor is barátságot kötött egy csoport nemzetiszocialistával.

Ekkor figyelt fel rá Hitler

Tehetséges szónokként a Nemzetiszocialista Német Munkáspárt (NSDAP) Elberfeld körzetének kérületi vezetője lett, valamint egy kétévenként megjelenő nemzetiszocialista magazin szerkesztője. Két évvvel később, 1926 novemberében Hitler kinevezte a berlini körzet vezetőjévé. Goebbels ezt annak köszönhette, hogy ügyesen választott Gregor Strasser és Hitler, az NSDAP „baloldali” antikapitalista és „jobboldali” vezetője közötti konfliktust. Goebbels ezután Berlinben elkezde erősíteni a náci hatalmat, miközben Hitler 1933 januárjában halálomra jutott. 1928-ban Hitler a *Der Angriff* – A támadás – című lap alapítójaként és szerkesztőjeként az NSDAP egész Németországért felelős propagandafőnökévé nevezte ki Goebbelst, aki elkezdte megteremteni a Führer-mítoszt, valamint bevezette a pártünnepségek és felvonulások ritusait, amelyek döntő szerepet játszottak a tömegek náci-zmusra való áttérésében.

Emellett szónoklataival folyamatosan terjesztette a propagandát.

A leghűségesebb náci lett a propagandaminiszter

A náci hatalomra jutása után Goebbels átvette az országos propagandápezet irányítását. Létrehozták számára a Német Birodalmi Köz-megvilágosodási és Propagandaügyi Minisztériumot, és ő lett az újonnan

A propaganda mellett a sajtót, a színházakat és a zenét is irányította
Fotó: Bettmann

alakult Kultúrkamara elnöke. Ebben a pozícióban nemcsak a propagandát, hanem a sajtót, a rádiót, a színházakat, a filmeket, az irodalmat, a zenét és a képzőművészleteket is irányította.

Szerelmi viszony egy színésznővel

Goebbels befolyása 1938-ra csökkeni kezdett, amit annak tulajdonítanak, hogy viszonyt folytatott Lida Baarová csehszlovák filmsztárral, aki miatt majdnem a családját is elhagyta.

Feleségével, Magda Ritschellel 1931-ben házasodott össze, kapcsolatukból hat gyermek született.

Szerepe a második világháború kitörésekor alig változott. Propagandamestersége különösen nyilvánvalóvá vált a sztálingrádi és afrakai vereségek után. Goebbels nem hamisította meg a helyzet tényeit, épített ellenkezőleg: propagandája – amit személyesen és szünet nélkül végzett a sajtóban és a rádió keresztül – főként a győzelem reményéről szólt, történelmi párhuzamokkal és idézetekkel alátámasztva.

„Túl későn”

Goebbels munkája különösen hatékony volt a hágorság erőfeszíté-

seinek fokozásában: a totális háború szószólójává vált. Több sikertelen kísérlet után a Hitler elleni 1944. július 20-i merénylet közelebb hozta céljaihoz: augusztus 25-én „a totális háború birodalmi meghatalmaztotta” lett – de mint rövidesen keserűen megállapította: túl későn.

Kancellár lett Goebbels – egy napra

Adolf Hitler 1945. április 30-i öngyilkosságával Goebbels a Reich kancellárja lett, vezére végrendelete alapján. A Hitler mellett a Végsőkig kitartó Goebbels a Führer halálának másnapján, május 1-jén végrehajtotta egyenlösítő hivatalos kancellári intézkedését: utasította Hans Krebs vezérkari főnököt, hogy fehér zászlóval kezdeményezzen tárgyalásokat a túzsütőnél feltételeiről Vaszilij Ivanovics Csujkov altábornaggyal, a Berlinben harcoló 8. szovjet gárda-hadsereg parancsnokával.

Mivel azonban a szövetségesek már korábban megállapodtak abban, hogy feltétel nélküli megadásig folytatják a harcot, a tárgyalás eredménytelenül zárt. Goebbels aznap este tragikus elhatározásra jutott, amely az egész családja halálát jelentette.

Hrdina-Bárány Zsuzsi / Dívány

követően a múzeum tevékenységeknek korlátozott megszűntek, és visszatérhetett eredeti tevékenységehez.

Kovács

Belgium. Yves Oschinsky: Sok zsidó eltávolítja a mezőt és levezi a névtáblát lakása ajtajáról

ZSIDÓ VILÁGHÍRADO

Belgium

A Hamász múlt év október 7-i terrortámadásának a világ számos országában súlyos következményei vannak. A közösségi médiában mindenütt felerősödtek és megszaporodtak az antiszemita támadások. Yves Oschinsky, a Belga Zsidó Szervezet Koordinációs Bizottsága (CCOJB) nevű ellenzéki szervezet elnöke kijelentette, hogy „sok zsidó eltávolítja a mezőt és levezi a névtáblát lakása ajtajáról”. Támadások történtek vallási épületek és magánlakások ellen is. A zsidó közösség fél az inzultusoktól, és megkérdőjelezte a náci Theresienstadtba deportáltak.

A megszállók 1943. október elsejére terveztek a dán zsidók összegyűjtését, de az ellenállási mozgalom és helyi polgárok segítségével a 7.800 fős közösség 7.220 tagját sikerült hajókon az Øresund szoroson keresztül Svédországba menekíteni. Ez volt az egyik legnagyobb ellenállási akció a megszállókkal szemben a második világháború idején, ami lehetővé tette a dán zsidók 99 szárazkának megmenekülését. Az országban maradt 464 hittestvérünket a náci Theresienstadtba deportáltak.

Spanyolország

A 63 éves David Obadía, a Spanyolországi Zsidó Hitközségek Szövetségének (FCJE) áprilisban négy évre megválasztott elnöke a közelmúltban interjút adott a Radio Marca Málaga munkatársának. Obadía hangsúlyozta, hogy brutális antiszemita hullámmal kell szembenézniük. A zsidók aggódnak, nem tudnak békében élni. Igyekeznek észrevételek maradni, nehogy leköpjék őket, és beazonosítás céljából horogkeresztet fessenek a lakásuk ajtajára. Az elnök kijelentette, hogy a gyűlkötés miatt számos zsidó fiatalt nem tud nyugodtan és biztonságosan kolába, egyetemre járni.

Obadía szerint sok jó ember van Spanyolországban, akik szolidárisak a zsidó néppel és az ott élő zsidókkal. Példaként említette az afrikai kontinensen lévő Melillát és jelenlegi lakhelyét, Torremolinost, ahol minden békésen élnek egymás mellett a hárrom monoteista vallás hívei. Obadía elnöki programjában kiemelt helyet kapott a párbeszéd, a békés együttélés, a sokszínűség és a multikulturális szemlélet.

Spanyolországban mintegy 45.000 hittestvérünk él.

Csehország

A közelmúltban a Spanyol Zsinagógában megemelkeztek arról, hogy a prágai Zsidó Múzeum 30 éve került vissza a zsidó közösség gondozásába. Az ünnepi műsorban a harmincas évek lengyel dzsesszenyéjétől a cseh-német kabaréjelentekig sok minden elhangzott, ami felhívni a figyelmet Landskrona sz-

mutatta a zsidók hozzájárulását Közép-Európa művészetehez és kultúrájához.

A múzeumot 1906-ban Salomon Hugo Lieben történész és August Stein városi tanácsos a zsidó kegytárgyak összegyűjtésére és megőrzésére alapította. A német megszállás után, 1939-ben a múzeum tevékenysége megszűnt, és a náci Cseh-Morva Protektorátusban összerabolt könyvek, hanglemezek és vallási tárgyak tárolására egy új Központi Zsidó Múzeumot hoztak létre. 1950-ben a hatóságok a múzeumot államosították, csökkentették a kiállítási lehetőségeket, és szűkítették a nemzetközi együttműködést a külföldi társintézményekkel. 1989-ben, a bársonyos forradalom

Svédország. Az Øresund szoroson keresztül menekülő dán zsidók

Spanyolország. David Obadía szerint sok jó ember van Spanyolországban, akik szolidárisak a zsidó néppel

Csehország. A prágai Zsidó Múzeum a bársonyos forradalom követően visszatérhetett eredeti tevékenységehez

Luntzer Imre és a lelkiismeret terhe

A történet Luntzer Imre fájdalmáról és a hősiességről szól. Azzal kezdtődött, hogy Budapestről sokadmagával gyalog hajtották Mauthausenbe. Már osztrák területen jártak, amikor rabtársaival tankcsapdát kellett ásniuk egy falusi gazdaság közelében. Az alacsony, gyenge fizikumú fiú szörnyen elfáradt. Az első adandó alkalomkor megbújt egy pajtából, és mély álomba zuhant. Keresni kezdtek. Az egyik SS-őr talált rá. Rohamásjára élével az arcába csapott, orrát kettévágva. Elöntötte a vér, majdnem megfulladt. Elviselhetetlen fájdalom volt. Érezte, meg fog halni, amikor megszólalt életősztöne: „Maradj veszeg, Imre! – mondta magában, ? Túrd el, hogy fáj! Maradj mozdulatlan. Tettesd magad halottnak. Halj meg, hogy életben maradhass!“ „Der Jud krepít“ („Megdögölt a zsidó!“), dicsékedett a katona.

Luntzer Imre csodálatos módon életben maradt, fájdalmának elviselése mentette meg. Mauthausenbe szállították, onnan a gunskircheni lágerbe, ahol minden össze egy hetet töltött. Az SS-őrök se ki, se be alapon lezárták a tábor, biztos szomj- és éhhalálra ítélté a rabokat. Szerencséjükre esett az eső, volt mit inniuk. Az amerikai hadsereg április 15-én szabadította fel őket. Imre bácsi azóta gyakran mondogatja: „Túléltem Gunskirchenet, de nem szabadultam meg!“ Luntzer Imre megélt a 101. évet!

Különös, de egész életét a bűntudati kérdés hatotta át, mert a bűntudat „...feltár mély dolgokat a sötétségből, s kihozza a világosságra a vakhomályt.“ (Jób 12/22) Soha nem beszélt az SS-katona okozta fájdalmáról, de gyakran arról, amit ő egy lónak okozott! Hogy megértsük lelki fájdalmát, gyermekkorához kell felidézniünk.

Luntzer bácsi földműves zsidó családba született. Egyszer, 12 éves korában, lovas székében a mosonmagyaróvári vasútállomásra vitte a szüleit. Hazafelé menet a ló valamelyen okból megvadult, és vágtába kezdett. A kis Imre hiába húulta a gyeplőt, a jóság futott tovább. Házuk előre lassított, majd békésen megállt a kapu előtt. Az ijedt fiú kifogta a lovat a szekérből, az istálóból vitte, és bekötötte a helyére a jászol elé. Majd vette az ostort, és többször a lóra csapott. A ló békésen túrte az ütéseket. Luntzer bácsi gyermekkorai története itt véget is érhetne, de minden megváltoztatott az, hogy a ló visszafordult, és a fiú szemébe nézett.

– Érettélegésg és fájdalom volt szemében – mesélte. – Nem értette, miért okoztam fájdalmat neki, hiszen ő csak azt tette, ami egy ló dolga.

Imre bácsi újra meg újra elmesélte a történetet... elmondta, milyen szomorúságot látni annak szemében, akit ártatlanul bántottak! A ló fájdalmas tekintete bűntudatot ébresztett szívében, tették megbocsáthatatlanná tette. Ott és akkor a zsidó kisfiú sírva fakadt, bűntudatával lova nyakába kapaszkodott.

– Bocsáss meg, pacikám! – könyörgött. – Meg tudod nekem bocsátani, hogy bántottalak?

Később megkérdeztem, mitől lett ilyen bűntudata, hiszen sok lovat megvertek engedetlenség miatt. Akkor Luntzer Imre ezt felelte:

– Valahol olvastam: „Az, akinek folt van a kezén, nem emelheti szavát, hogy elmondja imáját, amiben kérésé van Istenhez.“ (Megila 24b) Egész életében úgy éreztem, hogy amit az SS-őr tett velem, Isten büntetése volt, mert ártatlanul megvertem azt a lovat! – Kinyitotta Cefanja próféta könyvét, és öngigazolására a szövegre mutatott, amiben ez állt: „Íme, én elbánok mind a sajnyargatókkal amaz időben, megsegítem a sántító juhot is, és az eltévedtetet magamhoz gyűjtöm...“ (3/19)

Luntzer Imre igazi hős volt! Legyőzte fájdalmát, és legyőzte rossz összönét. Azt, hogy erő és hatalom jogán fájdalmat okozhat. Kerestem egy másik, rá érvényes Cefanja-idézetet, és felolvastam neki: „Az Örökkévaló, a te Istened benned van, hős, ki megsegít, örvendez rajtad ujjongással!“ (3/17) Luntzer Imre úgy távozott az életből, ahogyan élt! Mint Ábrahám ősapa: „...és kiműlt, és meghalt jó vénségen, öregen és évekkel eltelve, és megtért őseihez.“ (I.M. 25/8) Fakadjon áldás emlékéből!

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Vallástanoktatás

A zsidó vallás alapjainak, a héber ABC betűinek megtanulása, ima- és imakönyvisméről Deutsch László főrabbija tanítása által. minden csütörtökön az esti ima után, 17.30-kor a Talmud-tórában: Budapest VII. kerület, Wesselényi u. 7.

ÚJ ÉLET

Kiadó: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége
(székhelye: 1075 Budapest, Síp utca 12.)
Kiadásért felelős személy: dr. Kunos Péter

Szerkesztésért felelős személy:

Kardos Péter
1075 Budapest, Síp u. 12.
Te lefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter

Olaszószerkesztő: Gábor Zsuzsa

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldön 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUH

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsékk: 11707024-22118480

Terjeszettel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

PrimeRate Kft.

ISSN 0133-1353

APRÓ-HIRDETÉS

Műfogsorrögzítés miniimplantá-
tumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III.
1. 320-4778. www.drviragdental.hu
és www.mini-implantatum.hu

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés
Zuglóban, Vezér u. 156.
VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-
ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-
0230.

Szociális alapítvány keres meg-
bízható munkatársakat havonta össz-
szesen pár órát igénylő feladatokhoz,
díjazás nélkül. 06-1-321-3497, esti
órákban.

Egyéni és társas vállalkozások
könyveiben boldogulhatnak, ha van
megfelelő jövőképük. Ennek össze-
állításában tudok segíteni rendkívüli
vezető tapasztalatokkal. Az első be-
szélgetés ingyenes. www.hotan.hu,
honig@t-online.hu

Órajavítás, faliorák felújítása
garanciával. Jung Péter, VII., Garay
u. 45. 06-70-505-5620, www.jungo-
ras.hu

Elhunyt Yehuda Bauer történész, a holokauszt egyik legismertebb kutatója

Az idei szukkot második napján 98 éves korában elhunyt Yehuda Bauer, a holokauszt egyik legkorábbi és legjelentősebb történésze. Bauer professzor 1926. április 6-án született Prágában. Szülőföldje náci megszállása után 1939-ben családjával együtt Palesztinába menekült. Haifa középiskolai tanulmányait követően a walesi Cardiff Egyetemen tanult őszöndíjjal, de 1948-ban visszatért, hogy harcoljon Izrael függetlenségeért.

Történész diplomamunkáját a jeruzsálemi Héber Egyetemen a brit mandátum alatt álló Palesztináról írta, majd hosszú évtizedekben át tartott. Emellett vendéghosszszor kérte dolgozott több neves amerikai egyetemen. Az Izraeli Tudományos és Bölcsezettszövetségi Akadémia tagja, a Jad Vasem Intézet tanácsadója, számos kitüntetés és tudományos elismerés birtokosa volt.

A nyolc nyelven beszélő professzor több mint 40 könyvet publikált a holokausztról és az antiszemita misztról, valamint az arra adott zsidó reakciókról. Korai kutatásai elsősorban a náci rendszerrel szembeni szervezett zsidó ellenállásra összpontosítottak. Jews for Sale? című könyvének a magyarországi cionista ellenállásról, Kasztnér Rezső és társai máig vitatott tárgyalásairól szóló fejezetei a magyar holokauszt történetének megkerülhetetlen szövegei. Újabb munkái az antiszemitizmus és a holokauszt történelmi jelentőségek átfogó témáival foglalkoztak.

Történészek generációinak mentora és mestere, szuggesztív előadó, közéleti és politikai kérdésekben is markáns módon véleményt nyilvánító személyisége volt. A Nemzetközi Holokauszt Emlékszövetség (ma: International Holocaust Remembrance Alliance) egyik alapítójaként 1998-ban ő fogalmazta a Stockholmi Nyilatkozatot, amely alapvető irány-mutatást jelentett a holokauszt oktatásával, emlékezetével és kutatásával kapcsolatos nemzetközi konszenzus és együttműködés kialakítása szempontjából. Kutatói, tudománypolitikai és oktatói munkáját még kilencvenéves kora felett is töretlen elkötelezettséggel folytatta, emlékezettel úgy a világ vezetőit, mint a diákokat arra, hogy „az antiszemitizmus nem zsidó probléma“. „Az minden olyan társadalom problémája, amelyben növekszik“, ezért úgy vélté, mindenki szerepe van az ellene való küzdelemben. „A holokauszt példátlan“ – vallotta. „De nem egyszerű. Ha egyedülálló lenne, elfelejtethetnék, mert csak egyszer történt meg. De újra megtörténhet. Azért vagyunk itt, mert ezt szeretnék elkerülni.“

Yehuda Bauer professzor úr emlékéből fakadjon áldás!

(Az írás eredetileg a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár Facebook-oldalán jelent meg.)

Hírek, események röviden

– Felhívás. A pusztavámi orvosszázad kivégzésének 80. évfordulóján megemlékezést és koszorúzást tartunk Pusztavárm köppontjában. A részletekért kérjük, hogy nevét és elérhetőségét küldje el a pusztavam44@freemail.hu e-mail-címre.

Kivégeztek Iránban egy zsidó férfit, aki önvédelemből késelte meg a támadóját

Egy 2022-es utcai verekedés során elkövetett gyilkosság miatt ítélték halálra a 20 éves iráni zsidó Arvin Nathaniel Ghahremanit, akit a kermanshári központi börtönben akasztottak fel. Az ítélet megváltoztatásáért két évig küzdött a férfi családja és a helyi zsidó közösség, írta meg a TEV.

Az igazságügyi hatóság honlapja, a Mizan Online is megerősítette az információt. Ghahremani a „szemet szemért, fogat fogért“ elv, a qisas alapján ítélték kötl általi halálra.

Ghahremani és védői önvédelemre hivatkoztak, de az áldozat családja elutasította a pénzügyi megállapodást, amely a kivégzést megakadályozhatta volna. A norvégiai székhelyű Iráni Embéri Jogok (IHRNGO) szervezet szerint az iráni törvények hátrányosan kezelik a kisebbségi csoportokat, különösen ha egy nem muszlim az elkövető, míg az áldozat muszlim. A szervezet szerint az ítélet politikai és vallási diszkriminációt tükröz.

„Az Izraeli szembeni háborús fenyegetések közepette az Iráni Iszlám Köztársaság kivégezte Arvin Ghahremanit, egy iráni zsidó állampolgárt“ – számolt be az IHRNGO igazgatója.

Mahmood Amiry-Moghaddam szerint az eljárás során „jelentős hibákat“ követtek el.

„Ezen túlmenően azonban Arvin zsidó volt, és az iszlám köztársaságban intézményesített antiszemita szétszétlenül döntő szerepet játszott az ítélet végrehajtásában“ – tette hozzá.

A védők és az iráni zsidó közösségek tagjai arra kérték Shokri családját, hogy fogadják el az iszlám jog szerinti vérdíjat, amely alternatíván kínálhatott volna a halálbüntetéssel szemben. Az iráni média szerint azonban az áldozat rokonai elutasították az ajánlatot, és nem tekintettek el a kivégzéstől.

Egyes források arról számoltak be, hogy Ali Khamenei ajatollah egyik közeléi tanácsadója, valamint az iráni Iszlám Forradalmi Gárda hírszerzési részlege is nyomást gyakorolt Shokri családjára, hogy ne egyezzenek bele a pénzügyi rendezésbe. Indokul Ghahremani zsidó származását hozták fel.

Az 1979-es iszlám forradalom előtt mintegy 100 ezer zsidó élt Iránban, de a számuk mára jelentősen csökkent, 2016-ban a 10 ezer főt sem érte el. A forradalom utáni időszakban több zsidó állampolgárt is kivégeztek, de az utóbbi években nem fordult elő hasonló eset.

„Gázkamrába a zsidókkal!“ – hirdette egy plakát Lengyelország legrégebbi egyetemén

A lengyel rendőrség vizsgálja azt a plakátot, amely a zsidók gázkamrába küldését szorgalmazta, és amelyet egy sor palesztinbarát transzparens között fedeztek fel a krakkói Jagelló Egyetemen, közölte a TEV.

A „Gázkamrába a zsidókkal!“ feliratú plakát kapcsán Izrael lengyelországi nagykövete, János Lajos megosztott az X-en, ahol azt írta, hogy „miközben Izrael azért harcol, hogy a világot biztonságosabbá tegye, a krakkói Jagelló Egyetemnél az Izrael-gyűlölők úgy tűnik, gázzal pusztítanak el a zsidókat, ahogyan azt Auschwitzban tettek“.

A diplomata ugyanakkor felszólította a lengyel hatóságokat az eset kivizsgálására.

Krakkó polgármestere, Aleksander Miszalski elítélte a gyűlöletkeltő nyelvezetet, míg hangsúlyozta, hogy Lengyelországot vagy Krakkót nem lehet

Felavatták Benedek István Gábor (BIG) emléktábláját

Egykor lakóhelyén, az újlipótárosi Pozsonyi utca 32. szám alatt felavatták Benedek István Gábor (1937–2022) író, újságíró emléktábláját. A megemlékezést a XIII. kerületi önkormányzat szervezte, az emléktáblát az író özvegye, Benedekné Kóves Hajnalka és dr. Tóth József, a kerület polgármestere leplezte le.

A megemlékezésen Szepes Erikának, a Nagy Lajos Irodalmi és Művészeti Társaság elnökének megemlékező beszédét Rácz Attila színművész olvasta fel, az író- és újságírótársadalom nevében Kácsor Zsolt író méltatta Benedek István Gábor életművét és személyiségét. A rendezvényen bejátszás hangzott el abból az interjúból, amelyben BIG a lakóhelyéről, Újlipótárosról beszél nagy-nagy szeretettel. A koszorúk elhelyezése után Benedekné Kóves Hajnalka köszönte meg az önkormányzat és minden résztvevő segítését, hozzájárulását az emléktábla elkészítéséhez és felavatásához. Az alábbiakban Kácsor Zsolt beszédét közöljük.

Ma itt állunk, hogy közösen emlékezzünk Benedek István Gáborra, az íróna, az újságíróna, a barátra, aki két évvvel ezelőtt távozott közhöz. Szerencsések vagyunk, hogy személyesen ismerhettük őt, és szeretnénk remélni, hogy az utódaink, akik évtizedek műlva megállnak majd a tábla alatt, remélhetőleg tudni fogják, hogy ez a jel arra az emberre emlékezhet, aki a tótkomlói Tórt írta. Szeretném remélni azt is, hogy az utókor számára BIG rendkívül szíveles személyisége átviláglik majd azokon a sorokon, amelyek ebben a házban születtek, ahol kedves barátunk oly sok éven át alkotott, élt és szeretett.

„Emlékezzél meg az egész útról, amelyen vezetett téged az Örökkelával, a te Istened és negyven éven át a pusztában, hogy sanyargasson téged, megkísértsen téged, hogy meg tudja, mi van a szívedben, vajon megőrzöd-e parancsolatait vagy nem?”

Bizonyára tudják, hogy szent könyvből, a Tóból idéztem, s tudják azt is, hogy Benedek István Gábor valóban bejárta a maga pusztáját. Életútja nem volt mentes a megróbáltatásoktól, a nehézségektől, a tragédiáktól, és ő mindig hittel, kitartással és derűvel nézett vissza arra a világra, amely nyolcvan éve az elpusztítására tört. Úgy járt a világban, olyan mosolygó arccal, mint aki tudja, hogy akinek az írás a fegyvere és az Örökkelával a pajza, az nem győzetek le soha.

Megint a Bibliát idézem, ezúttal a Példabeszédeket: „És láttam, hogy nincsen jobb, mint hogy örölyön az ember a műveivel.” Igen, BIG ebben az értelemben boldog ember volt: számára az írott szónak megvolt a maga szentsége. A világ dolgai iránti olthatatlan kíváncsiság hajtotta. Íróként, újságíróként egyaránt a legmagasabb színvonalat képviselte, publicisztikai éleslátásról, mély emberismeretről tanuskodnak, még irodalmi művei – regényei, novellái, esszéi – az emberi lélek mélységeibe vezetik el az olvasót. Stílusra egyedi: egyszerre könnyed és gondolatgazdag, humoros és megrendítő. De művei nemcsak szórakoztatnak, hanem tanítanak is, hiszen amit átad nekünk, az nem más, mint a jó és a rossz örök harcának dokumentuma.

A tárgyalás volt a másik szenvédélye. Órákon át tudott beszélgetni a legkülönbözőbb témakról, a politikáról a művészeten át a minden nap élet apró örömeig. De nem monológot mondott, hanem minden késő volt meghallgatni másokat, késő volt segíteni és tanácsokat adni. Számára a kommunikáció nemcsak egyszerű információcsere volt, hanem a lelke találkozása is.

Nem csoda, hogy az ő jelenlétében egy-egy órácskára mindig elhittük, hogy a világ mégiscsak remek hely, hiszen BIG különlegesen kedves, szívől jövő melegséggel megáldott ember volt, akinek a derűs mosolya azt üzente: „Nincs nagy baj, öregem, fel a fejjel!”

Ebben az országban, ahol az érdektelenség és a közöny oly sokszor megkeseríti egy alkotó életét, nagy dolognak tartom, hogy BIG még életében megkapta azokat az elismeréseket, amelyekre méltó volt. Szülővárosa, Tótkomlós és Bécs-Gerasdorf a díszpolgárává választott.

A. Magyar Zsidó Kulturális Egyesület (Mazsike) a Magyar Zsidó Kultúráért életműdíjban részesítette, a Nagy Lajos Irodalmi és Művészeti Társaság pedig emlékéremmel tüntette ki. Megkaptá a Rózsa Ferenc-díjat, az Aranytollat, a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét és a nemzetközi Mensch-díjat. Tegyük hozzá, mindezt messze nem érdemtelenül.

Hiszen ő nemcsak a hivatásának élt, hanem szívügyének érezte a közösségeit végzett munkát is, így részt vett olyan fontos társadalmi szervezetek munkájában, mint a NÜB – a Nácizmus Üldözötteinek Országos Egyesülete.

Végül, de nem utolsóban, BIG számára rendkívül fontos volt a zsidósága. Mélyen hitt a zsidó közösségi erejében, hagyományaink, kultúránk, történelmünk példátlant voltában. „Halld meg, Izrael! Az Örökkelával, a mi Istenünk, az Örökkelával egyetlen!” BIG számára ez az egyetlen Isten nemcsak vallási fogalom volt, hanem az élet értelme, a mindenlő alapja, a reménység magva. Zsidó identitása meghatározta gondolkodását, írásait; a holokauszt traumájának feldolgozása, a zsidó hagyományok, a hit és a közösség erejének bemutatása végigkísérte írói pályáját.

Kedves BIG!

Hiányzik bölcsességed, humorod, a veled való beszélgetések derűs hangulata, de emlékedet örökké megörizzük szívünkben. Az emléktábla, amit ma itt elhelyezünk, nemcsak a fizikai jelenlétédre emlékezetet majd, hanem arra a szeretetre is, amit tőled kaptunk. Szeretném hinni, hogy sokan vagyunk, akik ezt a szerepet viszonozhattuk. Köszönöm, hogy voltál nekünk!

Legyen áldott az igazak emléke!

Szinvar kézírásos rendelkezései a túszokról

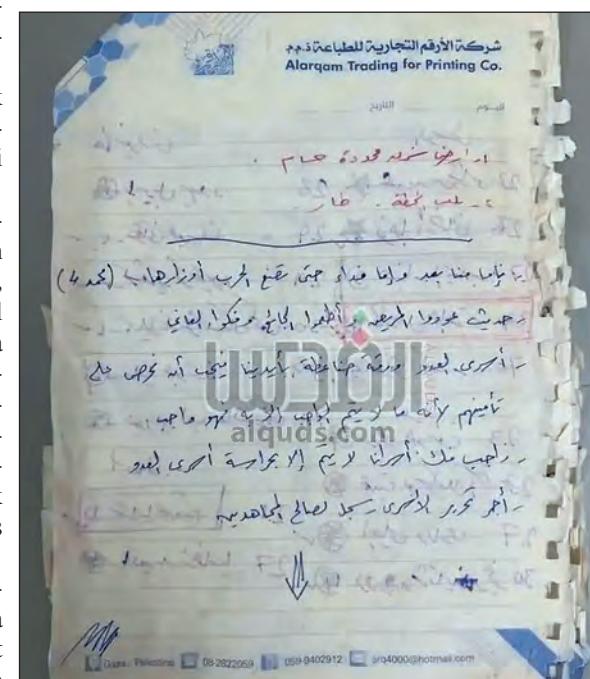
Az Al-Quds palesztin újság közzétette a „Szinvar végakarata harcosaibhoz a terepen” című dokumentumokat, amelyeket állítólag saját kezűleg írt, és szerepelnek benne a Gázai övezetben fogva tartott túszok is. A Ynet hírportál szerint a dokumentumok valószínűleg több mint egy éve, még az első – és eddig egyetlen – túszalku előtt készültek.

Az újság három dokumentumot közölt az időközben likvidált Jahja Szinvar Hamász-vezér kézírásával, amelyek állítólag utasításokat tartalmaznak a terrorszervezet terroristáinak a túszok védelmére, valamint 11 túsz nevét is, akik mindegyike kiszabadult azóta a gázai fogságból.

Az első dokumentum a Korából olyan verseket tartalmaz, amelyek a túszokkal való bánásmódra utalnak, Szinvar pedig a Hamász terroristához intézett felhívásában hangsúlyozza: „Vigyáznunk kell rájuk, fontos tütkártyáink.”

A második dokumentum a túszokra vonatkozó adatokat tartalmaz, beleértve az életkorukat, a nemüket és azt, hogy katonák-e vagy civilek. A túszok közül, akiknek pontos fogva tartási helyszíne nem derülnek ki, öt 60 év feletti férfi, tíz 60 év alatti férfi, három katona, három 40 év alatti nő, akiket X-el jelöltek, azaz halottként, és négy 40 év feletti nő. Összesen 25, ebből 22 él.

A dokumentum szerint a Gázai övezet középső részén 25 túst tartottak fogva, köztük hat aktív katonát, tizenkét tartalékost, akik közül a legidősebb 53 éves, és hét fiatalt, 21 és 27 év közöttieket. Rafahban, legalábbis e jelenlés szerint, két 60 év feletti férfi és négy beduin (egy 55 éves, a többi 18 és 22 év közötti) volt. A gázai körzetben hat katona, egy katonánő, három tartalékos, négy fiatal, egy 66 éves férfi és egy beduin volt. A dokumentum szerint összesen 71 túst tartottak fogva.

A még minden fogásban lévő túszok egy csoportja

A harmadik dokumentum egy listát tartalmaz a túszok nevével, akik többsége időközben kiszabadult a fogolycserével egybekötött tűszünet során: Nili Margalit életkora (41) és szakmája – ápolónő – megjelölésével; Tamar Metzger (78.); Rimon Kirsh (36, feltünteték, hogy beteg); Jelena Trufanov (50, megjelölve, hogy „orosz”, vagyis orosz állampolgársággal rendelkezik); Noralin Babadila (60, „filippín/izraeli”); Irena Tati (73, „Oroszország”); Judith Raanan (49, „amerikai” – még a túszalku előtt elengedték); Meirav Tal (53); Ada Szagi (75), Ofelia Roitman (77), Ditsa Heiman (84).

Az újság nem részletezte, hol találták meg az iratokat, és nem közöltek részleteket a megszerzésük módjáról sem.

(Forrás: Új Kelet)

Meghívó

Az Élet Menete Alapítvány tisztelettel meghívja Önt a 2024. évi „Élet Menete – Kézdy György-díjak” ünnepélyes átadására, valamint az azt követő film bemutatóra.

2024. december 1. vasárnap, 16:00 óra

RaM – Radnóti Miklós Művelődési Központ
1133 Budapest, Kárpát u. 23.

„Emlékszel?”
Varga Máté filmjé

Részvételi szándékát 2024. november 15-ig kérjük, jelezze az irmaeletmenete.hu e-mail címen!

A tiszt és a tábornok dialógusa a harcászatról

A moszkvai Zsukov katonai akadémián az orosz vezérkari főnök beszéde után megkérdezte az egyik tiszt, hogy ha lesz harmadik világháború, akkor Oroszország részt vesz-e benne.

A vezérkari főnök azt válaszolta: Igen.

A tiszt tovább kérdezett: És ki ellen fogunk harcolni?

A vezérkari főnök így válaszolt: A NATO és valószínűleg Kína ellen is.

A tiszt elgondolkodott, és aggodalommal kérdezte: De tábornok úr, kétmilliárd emberről beszélünk 150 millió orosz ellen. Hogyan fog ez sikerülni?

A vezérkari főnök habozás nélkül válaszolt: A Közel-Keleten van egy Izrael nevű kis ország 8 millió zsidóval, aik minden háborút megnyerte eddig 300 millió arab ellen. Ebből látszik, hogy nem a mennyiség a fontos, hanem a minőség!

A tiszt egy kicsit gondolkodott, majd megkérdezte: És mondja, tábornok úr, van ehhez nekünk elég zsidónk?